

"Hvis man går sammen, er flere ting mulige"

Inspirationskatalog om lokalsamfundsbase ret borgerengagement og social innovation

Thuesen, Annette Aagaard; Bjørklid Levinsen, Louise

Publication date:
2022

Document version:
Forlagets udgivne version

Citation for published version (APA):

Thuesen, A. A., & Bjørklid Levinsen, L. (2022). "Hvis man går sammen, er flere ting mulige": *Inspirationskatalog om lokalsamfundsbase ret borgerengagement og social innovation*. Syddansk Universitet. CLF Report series Nr. 81

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

Terms of use

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.
Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.
If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim.
Please direct all enquiries to puresupport@bib.sdu.dk

”Hvis man går sammen,

er flere ting mulige”

**Inspirationskatalog om
lokalsamfundsbaseret borger-
engagement og social innovation**

SDU

Kolofon

Alle rettigheder forbeholdes forfatterne. Mekanisk eller fotografisk gengivelse af denne REPORT eller dele heraf er uden forfatternes skriftlige samtykke forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Undtaget herfra er uddrag til anmeldelser.

© Syddansk Universitet, Esbjerg og forfatterne, 2022.

Idekataloget er finansieret af Landdistriktpuljen og Center for Landdistriktsforskning. For idekatalogets udformning og indhold er alene Center for Landdistriktsforskning ansvarlige.

CLF REPORT 81/2022

ISBN 978-87-94233-96-5

Forfattere:

Annette Aagaard Thuesen

Center for Landdistriktsforskning, Institut for Sociologi, Miljø- og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet
Degnevej 14, DK-6700 Esbjerg Ø

✉ aat@sam.sdu.dk

☎ 6550 4225

Louise Bjørklid Levinsen

Center for Landdistriktsforskning, Institut for Sociologi, Miljø- og Erhvervsøkonomi, Syddansk Universitet,
Degnevej 14, DK-6705 Esbjerg

✉ lupt@sonderborg.dk

☎ 2873 3455

Foto:

Alice Øvlisen Brun (s. 2, 4, 8, 13, 14), Gunnar Landtved (s. 18, 19), Lars Thomsen (forsidefoto, s. 15, 16, 17, 33), Froukje Stiekema (s. 20, 22, 23, 24), Annette Aagaard Thuesen (s. 25, 26, 27, 28, 30, 31), Colourbox (s. 34).

Grafisk layout og print:

Grafisk Center, SDU, Campusvej 55, DK-5230 Odense

Forord

Forskningsprojektet “Udvikling i fællesskab mellem lokalråd og kommune – et indblik i maskinrummet” opnåede i 2019 en bevilling fra Landdistriktspuljens Forsknings- og Informationsmidler.

Bevillingen bidrog til en spørgeskemabaseret kortlægning af danske lokalråd, borgerforeninger og lignende lokalsamfundsforeningers udbredelse, aktiviteter og samarbejde. Hovedrapporten er at finde på Center for Landdistriktsforskningens hjemmeside via dette link:

https://findresearcher.sdu.dk:8443/ws/portalfiles/portal/196650359/Lokale_med_p_r_d_og_borgere_i_forening_220106_final2.pdf

Inspirationskataloget supplerer hovedrapporten ved at formidle eksempler på udviklingsarbejde i landdistriktsprægede lokalsamfund i Danmark, Holland og Canada og ved at kæde disse eksempler sammen med litteratur og med udvalgte resultater fra den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse.

Vi håber, at kataloget kan bidrage til diskussioner af, hvordan man som lokalsamfund kan gå sammen om at gribe muligheder og tage hånd om udfordringer, når man arbejder frivilligt med at udvikle lokalområder.

Både hovedrapporten og inspirationskataloget er blevet til i et samspil mellem forskere tilknyttet Center for Landdistriktsforskning og studentermedhjælpere fra uddannelserne i Sociologi og kulturanalyse samt Cultural Sociology ved SDU-Esbjerg.

Forfatterne

Esbjerg, april 2022

Indhold

Introduktion	5
Borgerengagement og borgerinitiativer	6
Omstillingsparathed og social innovation	9
Eksempler fra Danmark, Holland og Canada	12
Hvis man går sammen, er flere ting mulige	32
Litteratur	35

Introduktion

Gennem vores forskning ved Center for Landdistriktsforskning oplever vi rundt om i landet rigtig mange engagerede borgere, foreninger og lokalsamfund, der på den ene eller den anden måde forsøger at bidrage til udviklingen i deres lokalområde. Samtidig oplever vi også i stigende grad, at man fra kommunernes side anser det lokale engagement som afgørende og forsøger at understøtte det på bedste måde.

I dette inspirationskatalog formidler vi viden om lokalt borgerengagement, borgerinitiativer og betydningen af at gribe lokale udviklingsmuligheder, og vi kobler det sammen med eksempler fra lokalsamfund i Danmark, Holland og Canada. Vi håber, at inspirationskataloget vil inspirere og understøtte aktører, der på den ene eller den anden måde er engageret i at udvikle lokalsamfund i landdistrikter.

Kataloget er bygget op, så der først præsenteres forskellige begreber, som omkranser borgerengagement og udviklingsparathed, og som kobles til udvalgte spørgeskemaresultater. Herefter følger de konkrete eksempler fra lokalsamfund. Rundt omkring i kataloget stilles idegenererende spørgsmål til videre debat lokalt, kommunalt eller nationalt om, hvilken retning borgerengagement og borgerdrevet lokal udvikling skal udvikle sig i.

Metodisk bygger kataloget på litteratur, spørgeskemadata og interviews med lokalsamfunds- og kommunale aktører i tre danske, tre hollandske og et canadisk lokalsamfund.

Borgerengagement

og borgerinitiativer

I Danmark organiseres fælles udviklingsarbejde på landet ofte gennem lokalråd, borgerforeninger og lignende. Herigennem søger lokalsamfund på mere eller mindre formel vis at mobilisere lokale ressourcer gennem et vedvarende borgerengagement. Det er også herigennem, at lokalsamfundet forsøger at påvirke lokale interesser overfor kommunen.

Borgerengagement eller borgerinitiativer handler på et praktisk plan om lokalsamfundets evne til i fællesskab at gøre sig bevidst om lokale udfordringer samt evne at løse disse (Edelenbos m.fl., 2020). Der ses også løsere, ad hoc-baserede organiseringsformer om specifikke borgerinitiativer, ligesom man kan benytte selskabsorienterede organiseringsformer, når man går sammen om at håndtere en udfordring eller forfølge en ide i et lokalsamfund.

Hvor fordelene ved lokalråd og borgerforeninger er, at de sikrer kontinuitet, er fordelene ved mere afgrænsede projekter og borgerinitiativer eksempelvis fokuseret engagement og innovationskraft. Der kan sagtens være sammenfald mellem aktørerne i foreningen, der sikrer kontinuitet, og aktørerne, som opstarter enkeltstående borgerinitiativer. Men der behøver ikke være det.

Der er forskellig parathed og løfteevne lokalsamfund imellem. Man kan også have lyst til at udvikle sig i forskellige retninger og forskellig grad af lyst til at udvikle sig. Tre faktorer fremhæves som værende af betydning for, hvordan man lykkes med sine indsatser (Igalla, 2019: 1185):

1. Netværksstruktur, dvs. at man har et mangfoldigt netværk
2. Organisatorisk dygtighed, dvs. at man har en god intern organisering og økonomisk sundhed
3. Støtte og ikke begrænsninger fra myndighederne.

Evner et lokalsamfund at gå forrest som initiativtagere i relation til eksempelvis byfornyelse, serviceopgaver eller natur- og friluftaktiviteter, hvor kommunen fungerer i rollen som facilitator fremfor ophavsmand, giver det lokalsamfundet mulighed for at skræddersy løsninger, der dækker deres specifikke behov. I den nyligt udgivne spørgeskemaundersøgelse (Thuesen m.fl., 2022) fremgår det, hvilke emner lokalsamfundsforeninger arbejder med.

De fire emner, som flest foreninger er engageret i, er ”Forskønnelse, bygningssanering og byfornyelse”, ”Trafik og transport”, ”Natur og friluftsliv” samt ”Kulturelle tiltag”.

Spørgeskemadataene viste dog ligeledes, at man i lokalsamfundsforeningerne oplever det som svært at skaffe bestyrelsesmedlemmer til også fremover at sikre handlekraft i lokalsamfundsforeningernes bestyrelser.

Et helt centralt spørgsmål, som der skal tages stilling til i årene fremover bliver derfor, hvordan man kan sikre kontinuitet og demokratisk legitimitet via bestyrelser i lokalsamfundsindsatser sideløbende med, at der er mulighed for at engagere sig mere kortvarigt og i enkeltstående projekter?

Spørgsmål:

- Har man den rette organisering, eller kan den smidiggøres eller tilrettes til at favne både kontinuitet og enkeltsagsengagement, evt. i arbejdsgrupper?
- Hvordan kan der vedvarende skaffes frivillige, som vil engagere sig i både bestyrelser og arbejdsgrupper?
- Kan man holde fremtidsværksteder, der indhenter nye ideer hos en bred del af lokalbefolkningen?
- Kan man gå sammen med andre foreninger eller initiativer andre steder i kommunen eller i andre kommuner omkring ideudveksling og tematiske interessenetværk?

I al den tid, jeg har arbejdet med landdistriktsforskning om landsbyudvikling, har én bestemt tekst ligget i mit baghoved og er blevet ved med at titte frem. Det er et bogkapitel (Lindfors, 1997), som jeg læste tilbage i 2001. Teksten handler om landsbyen Kalv i Sverige, som havde fået mærkatet ”Utdoingebygd”. Der var lagt stier ud for en langsom død af landsbyen. Imidlertid førte en gennemgribende ændring af lokalsamfundsforeningen i Kalv til en opblomstring i lokalsamfundet. Det endte med, at landsbyen i stedet blev fremhævet som et eksempel på en ”Framtidsby”. Man havde formået at starte en social innovationsproces, som byggede på bredt borgerengagement: *”en proces, der fører til nye lokalsamfundsproducerede løsninger på sociale problemer”* (Jungsberg m.fl., 2020, 279).

Annette Aagaard Thuesen

Omstillings- parathed og social innovation

Social innovation i relation til borgerengagement handler om, at nye ideer kan opstå via kombinationer af ressourcer, nye samarbejdsrelationer og netværksdannelse. Herigennem skabes positiv forandring, og behov opfyldes, som hverken det private marked eller det offentlige tilfredsstillende. Et nyere studie af social innovation peger på, at det mest afgørende for, at social innovation finder sted, er, at der er en gruppe med et fælles sigte (Chen m.fl., 2022). Et andet studie viser desuden, at forskellige aktører byder ind med deres ressourcer på forskellige tidspunkter i processen (Jungsberg m.fl., 2020).

Et fokus på social innovation i lokalsamfundsudvikling understreger det potentiale, der ligger i at søge efter nye muligheder, skabe social værdi og reagere på lokale forhold. Det handler altså om at bygge videre på, men også bryde med de stier, som er lagt ud foran én. Det kan dreje sig om opbygning af nye erhvervs muligheder, nye services eller produkter, der opfylder bestemte sociale behov, forbedret anvendelse af lokale ressourcer, indgåelse i nye partnerskabsrelationer osv. (Bosworth m.fl., 2016).

Social innovation kan på den ene side handle om at gøre sig i stand til at tilpasse sig moderniseringsprocesser, centraliseringer og struktur- og serviceforandringer, dvs. at absorbere virkningen af ændringer i omverdenen. Så er der tale om nødvendighedsdrevet social innovation. På den anden side kan det handle om at skabe nye, positive resultater, og dermed i højere grad fungere som en drivkraft for forandring. Så er der tale om mulighedsdrevet social innovation (Bosworth m.fl., 2016).

Omstillings- og innovationsevne har fået fornyet betydning for lokalsamfund i dag. Det skyldes, at velfærdssamfundet er præget af tendenser som fx ses i det hollandske deltagersamfund (de Haan m.fl., 2019), som indbefatter nedskærings- og centraliseringsprocesser, hvor det offentlige ”ruller sig tilbage” samtidig med, at ansvar omfordeles og ”rulles ud” til borgere og lokalsamfund (Peck og Tickell, 2002). Det giver både plads til og nødvendiggør borgerengagement og ses i dag under begreber som samskabelse eller samproduktion. Spørgeskemadataene (Thuesen m.fl., 2022) viste netop, i hvilken grad lokalsamfundsforeninger har oplevet bestemte servicenedlæggelser i deres lokalområde og i hvilken grad de selv har oprettet kompenserende services. Det er hovedsageligt transportmuligheder, vedligeholdelse

af grønne områder, pengeinstitutioner, købmænd, skoler og biblioteker, som er blevet nedlagt. Som kompensation for dette er det hovedsageligt vedligeholdelsesgrupper til pleje af grønne områder, friskoler og fælleshuse, som er blevet oprettet af lokalsamfundene.

Social innovation kan ske ved, at lokalsamfund selv finder nye løsninger på problemer. Men den kan også fremmes via politikindsatser, der opbygger innovationskraft (Bosworth m.fl., 2016, 250) og skaber mulighedsdrevne processer. Det kræver, at social innovation anerkendes og arbejdes ind i udformning og evaluering af sådanne indsatser. Herigennem kan man få landdistriktsaktører til at overveje det nyskabende i deres projekter og hvad innovation er i en landdistriktskontekst. Det modsatte er dog også set i form af, at politikindsatser og programmets bureaukratiske elementer dræner frem for at opbygge drivkraft (Dargan og Shucksmith, 2008; Igalla m.fl., 2019).

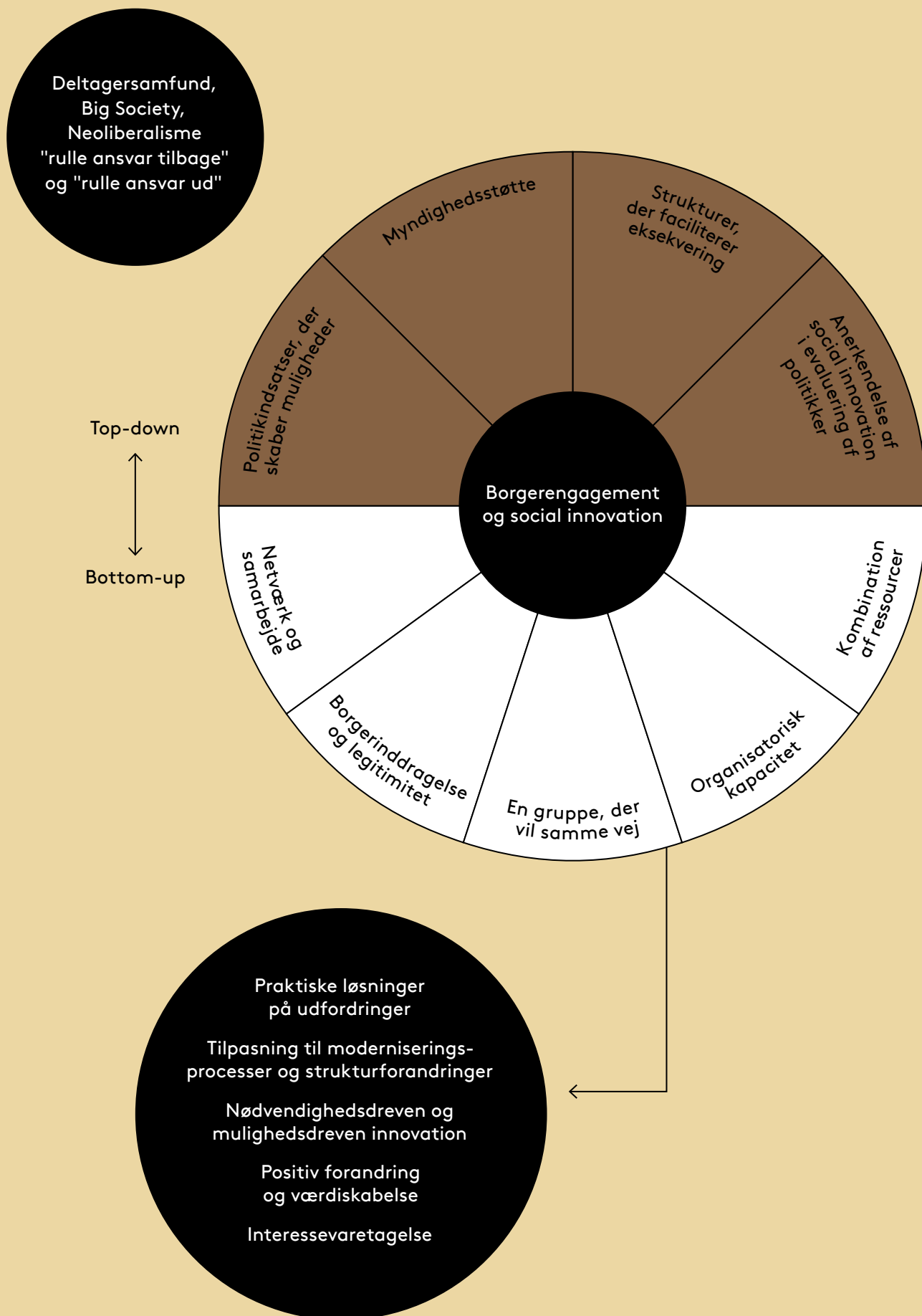
Det er derfor vigtigt, at man som kommune fokuserer på strukturer, som muliggør og ikke hæmmer social innovation og borgerengagement, da den samlede styringskapacitet og innovationskraft udvides, når der fokuseres på resultater i samspil mellem lokalsamfund og myndigheder (Fung og Wright, 2001; Edelenbos m.fl., 2020), som illustreret i figur 1.

Som lokalsamfund er det centralt, at man forholder sig til, hvor omstillingsparat man er og har brug for eller lyst til at være, og som kommune er det centralt at forholde sig til, hvordan man understøtter sådanne processer.

Spørgsmål:

- Hvilke udfordringer og hvilke muligheder står lokalsamfundet overfor?
- Skal der markante eller mindre ændringer på bordet?
- Hvilke projekter og initiativer kan håndtere udfordringerne og gribe mulighederne?
- Hvem er den lokale gruppe, som vil tage de første skridt?
- Kan man lære noget af andre lokalsamfund, som har håndteret lignende udfordringer eller forfulgt lignende muligheder?
- Hvem er de potentielle samarbejdspartnere i forhold til at nå i mål med mulighederne og håndtere udfordringerne?
- Hvilken rolle kan kommunen få, der kan bringe lokalsamfundet i hus med håndtering af udfordringer og muligheder?

Figur 1. Borgerengagement og social innovation i krydsfeltet mellem lokalsamfundsforening og myndighed

Eksempler fra

Danmark, Holland

og Canada

Vi bringer her en række eksempler på, hvordan man har indrettet sig og udøver borgerengagement og social innovation i tre danske, tre hollandske og en canadisk landsby. Vi kommer også ind på, hvordan der sker samspil mellem lokalsamfundsforeningerne og myndighederne.

Lokalsamfundene, hvor eksemplerne er hentet fra, er udvalgt ud fra to kriterier: 1) de er organiseret nedefra og op, og 2) kommunen anser, at de har en høj grad af udviklingsorientering samt højt borgerengagement og social innovationskraft i deres specifikke sammenhænge.

De er ikke gengivet som udtryk for altdækkende eksempler på, hvordan situationen ser ud i de respektive lande. De er derimod eksempler, som kan fungere som trædesten for diskussioner af borgerengagement/social innovationskraft i kontekst af dansk lokalsamfundsudvikling.

Ensartet formel struktur og organisering af lokalsamfundsbaseret borgerengagement i Danmark

De danske eksempler er lokalråd beliggende i Region Syddanmark i henholdsvis Ryslinge i Fåborg-Midtfyn Kommune (ca. 51.500 indbyggere) samt Sæd-Ubjerg og Visby i Tønder Kommune (ca. 37.000 indbyggere). Fåborg-Midtfyn Kommune opstod ved kommunalreformen som en sammenlægning af fem kommuner, mens Tønder Kommune opstod som en sammenlægning af seks kommuner. Befolkningstætheden i de to danske kommuner er 81 for FåborgMidtfyn og 29 for Tønder Kommune. Indbyggertallet i byerne med omegn er 2.339 i Ryslinge, 268 i Sæd-Ubjerg og 569 i Visby. Der er knap 30 lokalråd i Tønder Kommune og 21 lokalråd i Fåborg Midtfyn Kommune.

Lokalrådene i de tre cases minder om hinanden i deres opbygning. De består alle af bestyrelsesmedlemmer, registrerede medlemmer af lokalrådet samt af arbejdsgrupper, der er enten fast eller løst tilknyttet lokalrådet.

To af lokalrådene har oprettet formelle underafdelinger omkring specifikke borgerinitiativer, der har til formål at løse praktiske anliggender på lokalrådets vegne. I Ryslinge er der eksempelvis blevet oprettet et ApS med det formål at foretage handel af grunde.

Alle tre lokalråd afholder regelmæssige møder, enten hver eller hver anden måned, ligesom der afholdes årlige generalforsamlinger eller årsmøder. Den strukturerede organisering af lokalrådene er i tråd med kommunernes overordnede tilgang til den organisatoriske opbygning. Både Tønder Kommune og Faaborg-Midtfyn Kommune har politiske udvalg for landdistrikterne eller tværgående landdistriktsparaplyorganisationer, landdistriktskoordinatorer og opfordring til strategiudvikling i lokalområderne i form af forskellige former for lokale udviklingsplaner.

Udfordringer og projekter

Fælles for størstedelen af projekterne iværksat af Ryslinge, Sæd-Ubjerg eller Visby lokalråd er, at de – enten direkte eller indirekte – adresserer et konkret og praktisk problem som landsbyboerne oplever, eller fungerer som løsning til en abstrakt og forventet fremtidig udfordring. Dette kan dreje sig om eksempelvis børnepasning som et praktisk problem eller frygt for mangel på tilflytning af eksempelvis børnefamilier som et forventet fremtidigt problem.

Fælles for lokalrådene er, at de fleste projekter relaterer til specifikke mangler, som lokalrådene oplever i deres daglige liv. Her spiller den strukturerede dialog iværksat i kraft af lokalrådsorganiseringen en rolle, idet problemområder og omstillingsmuligheder italesættes løbende, målsætninger defineres og indsatser udvikles som følge heraf.

Sæd-Ubjerg, Visby og Ryslinge har grundet deres størrelse oplevet funktionstømning og omstilling af deres lokalsamfund fra forskellige niveauer. Sæd-Ubjerg fra et allerede funktionstømt niveau, Visby fra et mere komplet landsbyniveau og Ryslinge fra et mellembyniveau.

Tabel 1. Udfordringer, projekter og resultater i danske eksempekkommuners indsats

Udfordring	Projekt	Resultat
Mangelfuld offentlig transport	Delebiler	Øget mobilitet til landsbyboerne. Etablering af godt samarbejde med nabolandsby og andre aktører.
Tomme byrum. Manglende turisme. Manglende tilflytning.	Stærkasseshelters med tilhørende faciliteter.	Øget turisme. Øget omtale. Liv i landsbyen.
Forladte, funktionstømte bygninger i forfald.	Mikrobryggeri, æblemosteri og plantning af æbletræer.	Socialt sammenhold. Udnyttelse af eksisterende historisk bygning. Synergiskabelse.
Nedlukning af lokalt supermarked.	Skaffe midler og kompetencer til at beholde, samt istandsætte og drive supermarked.	Mulighed for lokale indkøb. Socialt sammenhold og nye relationer. Identitet og mødested.
Park i forfald/tilgroet	Masterplan Borde-bænkesæt. Motionsmaskiner. Springvand.	Grønt samlingssted. Motionscentrum. Historie- og identitetsformidling.
Nedlukning af tidligere rådhus	Samarbejdsprojekt med boligselskab og kommune om omdannelse/opførelse af nye almene lejligheder med fælleshus.	Mulighed for bosætning.

Opretholdelse af møde- og indkøbssteder i Visby

Visby har formået at have en stor fødselsrate til trods for, at byens skole er nedlagt. Lokalrådet er blot én aktør blandt mange organiseringer i landsbyen og tager sig bl.a. af fællesspisninger og generel kontakt til kommunen. To eksempler på initiativer i lokalsamfundet er istandsættelsen af en 100 år gammel park til ny og forøget brug samt etableringen af en købmandsbutik efter den lokale brugs lukkede.

Lokalrådet mener, at det er manglen på egentlige udfordringer og en oplevelse af, at det går godt, der gør, at det er lidt svært at trække folk til fx generalforsamlinger og bestyrelsesarbejdet. Men da købmanden skulle etableres, trådte lokalbefolkningen til hurtigt og i stort omfang med både penge og arbejdskraft.

Så inden 2 måneder etablerer vi faktisk et nyt selskab, som hedder Visby Købmand ApS, og i løbet af den tid formår arbejdsgruppen at samle...Jeg tror, vi er 11 i arbejdsgruppen, og så mobiliserer vi 700.000 kr. I løbet af ti dage efter vi holder borgermødet, (...), der har vi samlet 700.000 kr. i anparter - (interview, Visby, 2021)

"Det er helt fantastisk, at man så kan mødes på kryds og tværs. Der skal nok have været omkring 150 mand, som så var inde at tage nogle timer. Man tog de timer, man kunne, og når man ikke kunne mere, så kørte man hjem. Sådant var det, og det var helt fair. Men hold kæft, hvor fik vi meget lavet på fire dage, og så havde vi bare en butik, som stod klar! Knivskarp" - (interview, Visby, 2021).

Etablering af legeplads, mikrobryggeri og shelterturisme i Sæd-Ubjerg

Lokalrådsforeningen i Sæd-Ubjerg blev oprettet som respons på landsbyens befolkningsmæssige udvikling. Den fysiske fremtoning af landsbyfaciliteterne påvirkede det lokale boligmarked negativt, og dele af lokalbefolkningen besluttede på baggrund af dette at organisere sig, for derigennem aktivt at påvirke de faktorer, de mente var ansvarlige for udviklingen.

"Det gik lidt ligesom i alle andre landsbyer, det gik lidt ned ad bakke, og det så lidt sølle og slidt ud. Husene og borgerne bliver ældre og ældre. Mere og mere gråhårede. Og så kunne jeg jo godt se, at hvis jeg engang skulle sælge mit hus herude og flytte et andet sted hen, så blev det svært" - (interview, Sæd-Ubjerg, 2021).

“Man kom ikke hinanden så meget ved herude, og vi havde godt nok en købmandsbutik, men den var godt nok også bare slidt og sølle. Det var bare et spørgsmål om tid, hvornår den lukkede” - (interview, Sæd-Ubjerg, 2021)

Den nyoprettede bestyrelse indkaldte landsbyborgerne til møde, og gennem fælles indsats blev emner og kategorier for det fremtidige samarbejde defineret. Det første projekt blev en legeplads til byens børn, hvor de økonomiske midler blev rejst gennem et sponsorcykelløb. Sidenhen tog lokalrådet fat på tungere projekter, der involverede nedrivning af bygninger i forfald og sanering af dem, der kunne reddes. Efterfølgende er flere bygninger fjernet, hvilket har frigivet byggegrunde til nye landsbyboere.

Én af de bevarede bygninger var landsbyens frysehus, hvor landsbyboerne tidligere havde kunnet opbevare frysevarer, men som siden 1970'erne havde stået tomt og ubrugt. Ved hjælp af LAG-midler og en frivillig fællesindsats blev den forfaldne bygning forvandlet til et mikrobryggeri, hvor lokale kræfter brygger øl til landsbyens beboere. Projektet har affødt endnu et projekt, nemlig et lokalt mosteri med tilhørende æbletræsplantning.

“Projekterne skal gerne styrke fællesskabet, og det skal også gerne få noget positiv omtale rundt omkring, så vi kan tiltrække nye beboere. For mange af dem, der bor herude, de er ældre og de er enlige, så på sigt kommer der jo huse til salg herude, og hvis man så ikke kan tiltrække nye, så er det jo skidt. Og det har så vist sig, på trods af, at vi har fået sat vindmøller op, at husene de kan sælges herude. Vi har solgt flere huse de seneste to år, end der er gjort i de seneste mange år” - (interview, Sæd-Ubjerg, 2021).

Et af de nyeste skud på projektstammen er en indsats, der har til formål dels at bringe mere liv i Sæd bys bymidte, dels at bringe mere turisme til landsbyen. Dette har lokalrådet håndteret ved at initiere byggeprocessen af såkaldte stærehoteller – en shelterplads, der tager form som de traditionelle stærekasser, der sættes op til områdes stære. Projektet opfylder lokalrådets eget kriterium for succes: at de bliver benyttet, og at de har trukket vandrere og andre rejsende til landsbyen.

Liv i tomme bygninger og debiler i Ryslinge

Lokalrådet i Ryslinge er et eksempel på en forening, der blev oprettet i forbindelse med kommunalreformen i 2007 som en del af både lokalsamfundenes og Fåborg-Midtfyn Kommunes fastlagte form for lokalområdeorganisering. Hensigten med organiseringen fra lokalrådets side var:

”...at finde byens identitet og styrke sammenholdet og [at få] indflydelse på politikken i kommunen” - (interview, Ryslinge, 2021).

Ryslinge kæmpede med både et dårligt ry og funktionstømning i årene efter kommunalreformen. Man har efterfølgende i et samspil med kommunen og ved brug af fx områdefornyelses- og LAG-midler formået at vende områdets udvikling i en positiv retning.

”Det var kommunen, (...) hende fra kommunen, (...), som styrede hele projektet og søgte midlerne og fik det ført igennem. Det var politisk bestemt. (...) hun formår at få genereret så meget livskraft i Ryslinge, hun fik vendt skuden totalt. Vi lavede en oprydningssweekend, lokalrådet gik med, vi havde jo nogle gamle forretninger, der stod, det hang nærmest ud ad vinduerne. Og så bankede vi på, og så ryddede vi fem store containere. Og der var et hus, som vi kaldte Tidselhuset, der stod tidslerne inde i vinduerne og var groet helt til, og der var ikke låst, så vi kunne bare gå ind, det var helt forladt. Og så gik vi ind og ryddede op, og det var faktisk starten. Og så begyndte der at melde sig sådan en stemning til det, du vil opleve, hvis du kører op gennem byen” - (interview, Ryslinge, 2021).

Funktionstømningen af større bygninger som eksempelvis det tidligere Ryslinge Rådhus samt bygningen, der husede Faber-fabrikken, som flyttede til udlandet, medførte et behov for at gentænke områdets muligheder. Faber-fabrikken beskæftigede tidligere 450 ufaglærte, og flytningen af produktionen efterlod mange kvadratmeter tomme fabrikslokaler. Bygningens hovedfunktion er nu et erhvervscenter, som en entreprenør har startet, og som rummer mere end 20 virksomheder. Lokalrådet bidrager via to af arbejdsgruppernes indsatser til at give bygningerne funktion ved at leje sig ind i og medvirke til at arrangere koncerter i det, der i dag kaldes Musik i Fabriksland samt Café Fabers. I forbindelse med områdefornyelsen er der herudover indrettet fire lejligheder, hvor bygningens historiske karakteristika er videreført som et eksempel på ombygget kulturarv.

Ryslinges projekter kendetegnes ved, at der ofte er en sammenhæng mellem flere projekter. På denne måde afføder initiativer ikke sjældent – via relationer og indgåede aftaler – nye projekter, der danner synergi med allerede igangsatte projekter. Lokalrådet er organiseret med arbejdsgrupper, som der gøres status for ved årsmødet én gang om året. Arbejdsgrupperne vedrører café, fællesspisning, musikinitiativer, biodiversitet og en skulpturpark.

Herudover har formanden for lokalrådet engageret sig i omdannelsen af det tidligere rådhus til nye lejligheder i samspil med Boligselskabet og kommunen samt etableringen af en delebilsordning i byen i samspil med Boligforeningen, Brugsen og en delebilsudbyder.

”Der [i Ryslinge] siger man, ’okay, hvad er det så for en mulighed det her, det giver os, vi går i gang med det samme!’ Så de overhaler jo kommunen fuldstændig inden om ved at gå til nogen entreprenører og sige ’jamen vi skal simpelthen have bygget på de her grunde her’, ’vi skal have revet ned og bygget nyt her’. Så dér kickstarter de faktisk en proces her, hvor kommunen er nødt til at komme med op i gear og følge med. Og det er man jo glade for at tage sådan et initiativ” - (interview, Fåborg Midtyn Kommune, 2021).

Strategi som metode til at adressere lokale udfordringer

Når lokalrådene håndterer udfordringer, ses der generelt en værdi i at kunne samarbejde med andre aktører – det være sig kommunen, andre lokalråd, interesseorganisationer, konsulenter eller private firmaer.

Ved at skabe en strategisk rammesætning og arbejde ud fra overordnede målsætninger søger lokalrådene at skabe en sammenhæng mellem projekter og derigennem opnå en større gennemslagskraft. Et eksempel på dette er, når lokalrådene laver lokale udviklingsplaner, der angiver den strategiske retning for lokalrådenes arbejde.

Hvor de lokale udviklingsplaner kan knytte an til overordnede rammesætninger i eksempelvis kommuneplanen, kan der i nogle kommuner også være en økonomisk gevinst at hente i at tage stilling til et lokalområdes ønskede retning og i at strukturere indsatserne.

“Alle landsbyer får 10.000 kr. som minimum, hvis man er i gang med arbejdet med en lokal udviklingsplan, og så får man 20.000 kr., hvis man har afsluttet en eller anden slags strategisk samarbejde (...) Hvis man har afsluttet det, og er i drift, så får man 30.000 kr. Så man kan sige, jo mere udviklingsklar en landsby er, jo mere defineret udviklingspotentialet for en landsby er, jo mere tydelig man er i sin strategiske indsats for landsbyen, jo flere penge får du i driftstilskud” - (interview, Tønder Kommune, 2021).

I de danske eksempellandsbyer er alle tre lokalråd i gang med at få udarbejdet en lokal udviklingsplan med bistand fra eksterne konsulenter, der blandt andet hjælper bestyrelsen med faciliteringen af borgerinddragende processer.

Denne del af den lokale udvikling beror altså på samarbejder mellem det lokale og det kommunale niveau, hvor kommunen systematisk opfordrer til strategisk initiativtagning, og det lokale niveau griber initiativet og arbejder videre med udviklingen.

”Det er et ønske fra Tønder Kommune, at alle lokalråd og borgerforeninger får en LUP, (...) så man kan sige, hvor (...) man gerne vil hen, Og i bund og grund handler det jo om at forebygge affolkningen. Finde ud af, hvad er Visbys potentiale, og andre områder ude i landdistrikterne, hvad har man at byde ind med, hvor har man brug for at blive styrket? For at undgå, at vi allesammen skal have de her multibaner, og det her hus, og det her...” - (interview, Visby, 2021)

I Visby blev idegenereringen omkring den lokale udviklingsplan gennemført ved brug af kreative metoder, da corona umuliggjorde afholdelsen af et traditionelt borgermøde. Man entrerede med et arkitektfirma, som stillede 25 skamler op i landsbyen. Borgerne blev opfordret til at stille skamlerne ved deres yndlingssteder, ved steder med muligheder og ved aktiviteter, som de ønskede at fremhæve.

De blev også opfordret til elektronisk eller ved aflevering af en seddel at dele et billede af skamlens placering og en medfølgende forklaring på, hvorfor de havde placeret den der. Man kombinerede altså et fysisk element og et onlineelement med brugen af skamler, sociale medier m.m. Metoden fik igangsat dialogen om landsbyens udvikling, så både børn, unge og ældre deltog med kommentarer og input.

”Så man kan sige, for LUP-projektet, det er jo ikke færdigt lige foreløbigt, men der er jo nogen etaper i det, som vi er i mål med... dataindsamlingen. Og det vil jeg sige, for lokalrådet, der bliver det vores første, største byområdeopgave, fordi at alle skal høres, og alle skal være med, og det er jo en langtidsplan” - (interview, Visby, 2021).

Opsummerende kan det siges, at de danske lokalsamfundseksempler er udtryk for et miks mellem kontinuerligt borgerengagement i lokalrådet og sideløbende mere enkeltstående projekter og borgerinitiativer. Der er samtidig et meget struktureret og strategisk samspil mellem lokalsamfund og kommuner, til dels nødvendiggjort af kommunalreformens store kommuner og de forventninger der var om, at kommunerne bredte demokratiet ud.

Projektorganisering i interessegrupper og varierende grad af struktur i Holland

Ligesom de danske lokalråd er de hollandske lokalsamfundsorganiseringer beliggende i tyndtbefolkede kommuner. Det drejer sig om kommunerne Aa en Hunze og Het Hogeland med henholdsvis ca. 25.500 og ca. 47.500 indbyggere i den nordøstlige del af Holland. Aa en Hunze opstod ved en sammenlægning af fire kommuner i 1998, og kommunen er en del af provinsen Drenthe. Der er omkring 35 landsbyer i kommunen. Het Hogeland blev sammenlagt af fire mindre kommuner i 2019 og er en del af provinsen Groningen. Der er omkring 52 landsbyer i kommunen.

Befolkningstætheden i Aa en Hunze og Het Hogeland er henholdsvis 91 og 92. De hollandske eksempellandsbyer rangerer i indbyggertal mellem omkring 370 til 1850 indbyggere. Landsbyerne er Den Andel og Pieterburen i Het Hogeland og Gasselternijveen i Aa en Hunze.

Lokale interessegrupper og borgerinitiativer

En af lokalsamfundsorganiseringerne minder om de danske lokalråd – bestående af en bestyrelse, officielt registrerede medlemmer og 10-12 arbejdsgrupper, der hver især er tildelt specifikke projekter.

“Vi har en bestyrelse og 10-12 forskellige grupper, der arbejder på forskellige projekter. I hver gruppe er der medlemmer af bestyrelsen” - (interview, Gasselternijveen, 2021).

De to andre eksempler adskiller sig fra dette ved en mere løs struktur. Fremfor en bestyrelse som omdrejningspunkt for aktiviteter udgør selve projekterne kernen, og lokale frivillige kan mere eller mindre uforpligtende på baggrund af tid og behov fra projektets side yde et bidrag baseret på personlig interesse. Hvor de danske lokalråd har en ensartet, struktureret opbygning, efterlader de hollandske lokalsamfundsorganiseringer altså et mere individuelt indtryk. Udgangspunktet er projektorienterede borgerinitiativer organiseret i landsbyinteressegrupper, som finder sted sideløbende med en organisering i lokalsamfundsforeninger kaldet ”dorpsbelangen”.

“Næsten hver landsby, ikke alle landsbyer, fordi der også er meget små landsbyer, men næsten alle landsbyer har dorpsbelangen, og traditionelt er de talsmænd (...). Men de repræsenterer ikke alle indbyggere. Officielt gør de det, men uofficielt gør de ikke. (...) i den seneste tid er der flere civile initiativer, der repræsenterer landsbyerne. De koncentrerer sig oftest om ét problem. Enten arbejder de på et grønt miljø eller biodiversitet eller sundhedspleje eller noget helt andet” - (interview, Het Hogeland Kommune, 2021).

“(...) interessegrupperne (...) arbejder på en masse forskellige temaer. (...) [der er] grupper optaget af bæredygtighedsspørgsmål, nogle grupper har travlt med sociale spørgsmål, og også nogle grupper, der tager sig af træer/planter i deres landsby. Hvad de end finder betydeligt. Det er vigtigt, at der er energi om emnet i landsbyen. Og vores rolle er at facilitere det og at gøre det muligt” - (interview, Aa en Hunze Kommune, 2021).

Nogle mennesker kan lide at ordne have, nogle mennesker kan lide at passe træerne, andre kan lide at lave mad, andre mennesker kan lide at dyrke mad (...).

Andre [igen] kan lide at være i en slags lokalsamfundsregering. Den grundlæggende idé er, at hvis du forbinder dit hoved med dit hjerte, skulle dine hænder gerne udrette de rigtige ting. - (interview, Den Andel, 2021)

Netværksaftener fremfor bestyrelsesmøder i Den Andel

Lokalsamfundet Den Andel var tidligere organiseret i en traditionel ”dorpsbelangen”, men er nu blevet forandret til i højere grad at være en slags netværksorganisering. Man har eksempelvis erstattet de kvartalsmæssige bestyrelsesmøder med netværksaftener, der foregår i det lokale forsamlingshus, som er et nedlagt skoleområde. Her kan borgere og arbejdsgrupper præsentere forslag til projekter, gøre status og besvare spørgsmål fra andre landsbyboere eller interesserede frivillige.

“Ændringen er, at vi droppede alle møderne. Vi sagde bare: ‘Lad os handle i stedet for at snakke’” - (interview, Den Andel, 2021).

Selvom der foreligger en lokal udviklingsplan for Den Andel, bliver den ikke anvendt aktivt i øjeblikket. Projekterne er på den måde ikke resultatet af en overordnet strategisk planlægning, men afspejler i høj grad den enkeltes

Tabel 2. Udfordringer, projekter og resultater i hollandske eksempellokalsamfunds indsatser

Udfordring	Projekt	Funktion
Nedlukning af bageri	Oprettelse af et mobilt bageri, drevet af frivillige.	Socialt mødested, socialt fællesformål, nye relationer, og friskt morgenbrød.
Plastforurening	Plastikgenanvendelsesprojekt	Fjernelse af plastik, indre værdiskabelse.
Ønske om at være selvforsynende	Landsby-køkkenhave	Værdiskabelse blandt landsbyboerne samt fødevarereproduktion.
Ensomhed blandt ældre	Oprettelse af et aktivitetscenter for ældre	Socialt mødested og bekæmpelse af ensomhed.
Supermarked i fare for lukning	Fundraising for at indsamle penge til ny butiksejer	Opretholdelse af indkøbs- og mødested
Klimavenlig energi	Iværksættelse af dialog om etablering af en solcellepark	Bidrag til klimaomstilling og basis for økonomiske indtægter til andre lokalsamfundsprojekter
Skolelukning	Overtagelse af skolebygning fra kommunen og indretning til fælleshus med antikvarbutik	Aktivt mødested, som også er katalysator og ramme for andre projekter. Indtægter fra standudlejning ifm. salg af antikviteter.

identitet og interesser, og har dermed mulighed for på ikke-bureaukratisk vis at understøtte borgerengagement og diversitet. Man har iværksat en proces for udarbejdelse af en ny landsbyvision. Det sker pga. corona ved, at borgerne udfylder et spørgeskema omhandlende eksempelvis hverdagsliv, arbejde, iværksætteri og cirkulær fødevareproduktion.

Man har i Den Andel været presset af et faldende befolkningstal, og man har bl.a. derfor en organiseret struktur for velkomst af nye indbyggere. Det betyder, at alle nytilflyttede får besøg og orienteres om de lokale aktiviteter og muligheder, så de lettere integreres.

“Så tanken om, at vi skrumpede, den kunne jeg ikke lide, så jeg sagde, ‘vi kan opbygge et fællesskab, som tiltrækker folk’ (...) Og det skete. Fordi du kan ikke købe et hus her mere, det eneste, du kan gøre, er at bygge et hus, fordi ingen ønsker at flytte. Når du opbygger et fællesskab indefra, kan det blive meget attraktivt” - (interview, Den Andel, 2021).

Efter den lokale skolelukning, som har spredt børnene på fire andre skoler, har foreningen overtaget den gamle skolebygning fra kommunen. Det har ført til et nyt mødested, der bl.a. finansieres gennem salg af antikviteter.

At udfylde et hul gennem indsatser for ældre i Gasselternijveen

De hollandske lokalsamfundsorganiseringer retter ofte blikket indad og anvender personlige og sociale referencer som kompas for områdets udvikling. Et eksempel findes i byen Gasselternijveen. Her opleves de landlige

omgivelser ikke blot som en attraktion, men udgør også en reel barriere for ældre borgere, der ønsker at dyrke det sociale samvær. For at imødekomme dette ønske etablerede byens lokalsamfundsforening, Dorpscoöperatie De Brug, et aktivitetscenter, hvor byens seniorer kan opholde sig i dagtimerne, deltage i aktiviteter og socialisere.

“Vi tænkte åh..., vi har en mangel her, vi har mange ældre mennesker, men der er ikke sådan et sted her i vores landsby. Så det var sådan, det startede” - (interview, Gasselternijveen, 2021).

Som en del af projektet søgte lokalsamfundsforeningen midler til anskaffelse af en minibus, så de ældre kunne blive transporteret til og fra centeret. Aktivitetscenteret fungerer også som formidling for frivillige kræfter, der tilbyder de ældre praktisk hjælp i dagligdagen i form af eksempelvis indkøb eller mindre gøremål i hjemmet.

Under covid-19-pandemien oplevede de ældre borgere udfordringer med at transportere sig selv til vaccinationscentrene. Her var aktivitetscenterets minibus løsningen. Denne type projekter finder man finansiering til hos kommunen, velfærdsorganisationer og blandt brugerne. Der er bl.a. ansat en koordinator fra en velfærdsorganisation i aktivitetscenteret for midler fra kommunen, men herudover er det frivillige, som bidrager.

Man har også engageret sig i at indsamle penge, så et lokalt supermarked kunne undgå at lukke og i stedet blive videreført med en ny ejer. Dette projekt var dog lidt i modvind, da en stor del af de lokale borgere ikke troede, det ville lykkes at opretholde butikken.

“De troede alle, det ikke ville lykkes. Folk er ikke særlig optimistiske. Og [nu] er supermarkedet åbnet, og alle er glade. Hvis man går sammen, er flere ting mulige” - (interview, Gasselternijveen, 2021).

Også en debat om, hvorvidt man skulle forsøge at etablere en solcellepark i området, har fundet sted blandt de lokale. I denne proces var der brug for diskussioner blandt indbyggerne, specielt på baggrund af, at man tidligere havde fået placeret en vindmøllepark i nabolaget uden at være blevet inddraget ordentligt. Selvom etableringen af en solcellepark forventedes at udgøre en forretningsmodel, som kunne bringe penge til lokalsamfundet og bruges til andre projekter, blev projektet skrinlagt, efter et borgermøde viste, at der ikke var tilslutning hertil.

Det overordnede mål for lokalsamfundssammenslutningen Dorpscoöperatie De Brug er at bringe folk sammen og skabe tillid i et område præget af utilfredshed med styring og central beslutningstagning.

“Der er mange mennesker her, der er utilfredse med deres situation (...). Med foreningens arbejde håber vi at være en modvægt til den (...) udvikling (...) og gøre en forskel” - (interview, Gasselternijveen, 2021).

Socialt bagerprojekt i Pieterburen

Hvor to af de hollandske lokalsamfundsorganiseringer, trods deres individuelle opbygning, kendetegnes ved en vifte af aktive projekter, skiller den sidste organisering sig ud. Organiseringen i Pieterburen har aldrig etableret sig officielt, men er en gruppe, der har formet sig omkring et projekt. Landsbyen,

der med sine kun 379 indbyggere er det mindste af de hollandske eksempler, mistede på et tidspunkt sit bageri. Ved et åbent borgermøde præsenterede en mindre gruppe borgere idéen om at anskaffe sig en gammel cirkusvogn, og – med hjælp fra en løst organiseret arbejdsgruppe – omdanne den til et mobilt bageri. Opbakningen til projektet resulterede i, hvad der i dag er kendt som Det Sociale Bageri, beliggende i centrum af Pieterburen. Her fungerer det ikke blot som leverandør af friskt morgenbrød, men som samlingssted for særligt byens unge, der også er frivillige i driften af bageriet. Til trods for, at projektet begyndte som en praktisk foranstaltning, har det haft en stor social og identitetsmæssig betydning for borgerne.

Mindre strukturering og mere projektorientering

Hvor de danske lokalråd opfordres til at udarbejde en lokal udviklingsplan – ofte i samarbejde med eksterne bidragsydere – og i visse tilfælde belønnes økonomisk for indsatsen, er dette ikke tilfældet i de hollandske eksempelkommuner. I stedet beretter de hollandske lokalsamfundsorganiseringer om en overordnet fortælling, der handler om den moralske forpligtelse til at bidrage lokalt, hvilket har foranlediget to af de tre organiseringer til at udarbejde en lokal udviklingsplan på eget initiativ. I højere grad end et overordnet strategisk formål lader de hollandske lokalsamfundsorganiseringer til at være drevet af realisering af indre værdier, socialt sammenhold, og enkeltstående håndteringer af praktiske udfordringer.

På det kommunale niveau fungerer kommunalt ansatte personer som bindeleddet mellem landsbyerne og kommunen/politikerne. Denne kontakt er dog mindre struktureret end i de danske eksempler, og der er eksempelvis ingen faste møder mellem landsbyorganisationen og forvaltningen eller politikerne.

Ligesom i de danske eksempler kan der i de hollandske eksempler ses udfordringer med at engagere bestyrelsesmedlemmer, mens det er lettere at

engagere folk i korterevarende aktiviteter og projekter.

“Mange af de yngre viser interesse for, hvad kooperativet laver, men de har for travlt. Men hvis der er et individuelt projekt eller noget for en dag, så er de yngre støttende. Men at være bestyrelsesmedlem, nej” - (interview, Gasselternijveen, 2021).

Opsummerende ses det, at de hollandske lokalsamfundseksempler – ligesom de danske – er eksempler på et miks mellem kontinuerligt borgerengagement og enkeltstående projekter og borgerinitiativer – dog med det største fokus på enkeltstående og interessedrevne borgerinitiativer. Der er ikke på samme måde opbygget et struktureret samspil mellem lokalsamfundsforeningerne og kommunerne til trods for, at man også i de hollandske tilfælde har med store sammenlagte kommuner at gøre. De kommunalt ansatte er i højeste grad ansat til at understøtte de mange enkeltstående borgerinitiativer efter behov.

Samlende fællesskaber og egne services i canadisk landsby

Det canadiske landsbyeksempel, West Lake, er beliggende i regionsdistriktet Regional District of Fraser Fort George, som har ca. 100.000 indbyggere. Heraf bor de knap 72.000 i hovedbyen Prince George, som også er en kommune. Resten af de 100.000 indbyggere i regionsdistriktet er fordelt på tre kommuner med fra omkring 1.000 til 3.500 indbyggere og syv såkaldte valg-områder med fra mellem 1.200 til 4.500 indbyggere.

Valgområderne, som i høj grad består af landdistrikter, er ikke en del af nogen kommuner, men vælger til gengæld hver én politisk repræsentant til regionsdistriktet. De i alt ca. 100.000 personer i regionsdistriktet repræsenteres af 14 politikere i regionsdistriktsbestyrelsen, hvoraf de syv er udpeget

af deres bagvedliggende kommuner, mens de øvrige syv er direkte valgt i de bagvedliggende landdistrikter/valgområder.

Der er ikke mange funktioner tilbage i landsbyen West Lake, som er en del af valgområde C. Valgområde C har i alt 3.527 indbyggere fordelt på 2.800 kvadratkilometer, og dermed en befolkningstæthed på 1,3 indbyggere per kvadratkilometer fordelt på fire landsbyområder inklusive West Lake, som mest fremstår som en lille samling af huse. I landsbyen samles man almindeligvis om sociale og funktionelle aktiviteter arrangeret af landsbyens ”Community Association”, som er en almen og selskabelig forening, der arbejder for lokalområdets fælles bedste og generelle udvikling.

Lokalsamfundsforeningen er den eneste forening i området, og folk kører til hovedbyen Prince George for at dyrke sport udover de friluftaktiviteter, som er knyttet til naturen i området, eksempelvis ishockey på søen. Der er ingen kirker i landsbyerne i valgområderne, hvorfor borgerne må benytte de forskellige kirker i Prince George. Der er heller ingen skole eller mobil ældreservice i West Lake, så hvis indbyggerne får brug for pleje eller praktisk hjælp, er de nødt til at flytte ind til hovedbyen.

Det canadiske eksempel kan synes ekstremt i forhold til det danske og hollandske, idet det kendetegnes af afstand og lav befolkningstæthed koblet med en langt mindre udbredt offentlig service. Området har gennemgået en demografisk udvikling henimod flere ældre, men formået at fastholde et stabilt befolkningstal.

Vedligeholdelse af et fælleshus som mødested

Lokalsamfundsforeningen i West Lake råder over et fælleshus, som det vedligeholder, benytter som socialt samlingssted for landsbyen og lejer ud. Fælleshuset anses som værdifuldt for området, idet det er med til at holde folk i lokalsamfundet informeret, når de mødes. Foreningen rejser hovedsageligt midler gennem lotterier og begivenheder. Man afholder fejring af mors og fars dag, høstsammenkomst med middag og dans, fiskeri-derby, vinterfamilieture på naturspor, metalindsamling m.m.

På pladsen uden for fælleshuset er områdets postkasser og to bokse til pakkepost placeret, hvilket bidrager til at gøre pladsen til et mødested. Det samme gør en tennisbane og en legeplads.

Arbejdet i foreningen udføres af en kernegruppe af mennesker, og lidt over ti personer er regelmæssige deltagere til foreningsmøderne og udfører det frivillige arbejde. Selvom det anses som svært at finde frivillige, har man været i stand til at besætte pladserne i bestyrelsen. Men de fleste støtter bestyrelsens arbejde verbalt uden at bidrage yderligere.

Sikringsudstyr i tilfælde af brand

I tilknytning til fælleshuset er der placeret en trailer med forskellige former for nødudstyr, eksempelvis til brandbekæmpelse. Det skyldes, at man i området ikke er dækket af et brandværn og derfor selv skal træde til, hvis der går ild i et hus.

“Vi er uden for et brandbeskyttelsesområde (...). Derfor må vi selv være forbered-

ENTERING
BEAVERLY
FIRE PROTECTION DISTRICT
 9-1-1

te. Vi bor ved søen, og har udstyr selv, men vi har også fælles pumper, to udstyr på hver side af søen. Det er som en forsikringspolice, vi håber, vi aldrig behøver at bruge det. [Vi har] en for lille befolkning til at have et brandvæsen med lastbiler og frivillige, som skal uddannes. Vi forsøgte at få vores eget brandvæsen, men vi er ikke en stor nok befolkning til at have råd til det, så andetvalget er at have noget udstyr, som vi kan bruge” - (interview, West Lake, 2019).

Kommunerne har brandvæsen, men landdistrikterne har ikke, og da landsbyen ikke tilhører en kommune (den er ”non-municipalised”), er det op til dem selv at tage stilling til etableringen af et sådan. Landsbyboerne ville få en bedre pris på deres forsikring, hvis de havde et brandvæsen, men det blev for år tilbage drøftet og vurderet til at være for uoverskuelig og ressourcetrækvende en opgave at etablere.

”Folk stemmer med deres tegnebog; befolkningen ville ikke støtte det” - (interview, West Lake, 2019).

Fælles front mod kriminalitet som en slags nabohjælp

Til trods for, at der sjældent er kriminalitet i området, har man valgt at indgå i et samspil med politiet i en slags nabohjælp, hvor man forsøger at holde øje

Tabel 3. Udfordringer, projekter og resultater i et canadisk eksempellokalsamfunds indsatser

Udfordring	Projekt	Funktion
Brandrisiko og for få personer lokalt til at finansiere/opbygge brandværn	Etablering af trailere med brandbekæmpelses- og sikkerhedsudstyr på hver side af søen	Opveje områdets manglende dækning af et brandværn
Ødelagte veje efter træfældning	Indgåelse af partnerskabsaftale om ret til vedligehold af og brugsret til skovveje samt afholdelse af events for at skaffe penge til vedligehold, spormaskiner mm.	125 km rekreative stier til rådighed til brug for snescootere, hesteryttere, vandrere og løbere
Opretholde landsbyfællesskab	Fastholdelse af fælleshus med tennisbane og legeplads samt afholdelse af events som fejring af mors og fars dag, høstfest mm.	Socialt samvær. Møde- og informationssted. Entreindtægter til vedligehold af bygning mv. fra lotteri og events.
For langt til postkasse	Lobbyvirksomhed	Fælles postkasseløsning inkl. pakkepostløsning i landsbyen. Mødested.
Trygge hjem	Skiltning, oplysningsmøder med politiet, nabohjælp, opskrivning på mailliste for opgørelser over kriminalitet mv.	Reduceret indbrudsfrekvens. Borgere opdaterede om kriminalitetsudvikling.

med hinandens ejendomme. Lokalsamfundsforeningen har afholdt et møde, hvor politiet deltog og forklarede om kriminalitet i landdistrikterne, og hvad man selv kunne gøre for at undgå indbrud. Politiet har ingen regelmæssig patruljering i området, men kommer hurtigt, hvis man ringer. Man har i samspil med politiet opsat skilte centrale steder i landsbyen, der oplyser om, at man som naboer hjælper hinanden med at modvirke indbrud. Herudover informerer man hinanden hurtigt gennem Facebook, ligesom man kan blive skrevet op til en distributionsliste og hver anden uge modtage en liste over forbrydelser i Prince George og omegn.

Arbejde for tilgængelighed til naturen for lokale og gæster

Lokalsamfundsforeningen i West Lake har de seneste år arbejdet med at gøre områdets skove mere tilgængelige. Det er sket gennem etablering af kontakt til den provinsbaserede naturstyrelse "Recreation Sites and Trails, BC" for at gøre dem opmærksom på, at skovvejene i området ofte var ødelagte. Foreningen har indgået en partnerskabsaftale med "Recreation Sites and trails, BC", som betyder, at man nu råder over og står for vedligeholdelse af 125 km skovsti. Stierne var tidligere ufremkommelige, på grund af firmaers manglende oprydning efter skovning af træer i stor stil. Skovhugstfirmaerne er nu

forpligtede til at efterlade området i god stand. Det betyder, at skovvejene fremstår langt mere anvendelige:

"Før skovede de træer og lod det stå i et stort rod" - (interview, West Lake, 2019).

En 30 sideres skriftlig partnerskabsaftale mellem lokalsamfundsforeningen og styrelsen giver lokalområdet ret til at drive og vedligeholde skovhugstvejene, så de kan anvendes som rekreative stier rundt om landsbyen. Det tog to år at indgå aftalen. Man har efterfølgende investeret i maskiner til at opretholde stierne til helårsbrug for lokale og folk udefra og afholder forskellige events, som bidrager til økonomien i vedligeholdelsen. Om sommeren bruges stierne af folk på ATV'er, ryttere, vandrere og løbere. Den altdominerende brug af stierne finder dog sted om vinteren, hvor man råder over maskiner til at opretholde snespor.

Politisk stemme gennem regionsdistriktet

Regional District of Fraser-Fort George har forskellige udvalg og komitéer, hvor de er i samspil med frivillige eller repræsentanter for lokalbefolkningen, og de har tidligere gennemført et arbejde for at fastlægge deres struktur for lokalsamfundskonsultation. Det anses dog hovedsageligt nødvendigt at etablere udvalg og komitéer i relation til services, og da der ikke er mange services i West Lake, er der kun begrænset samspil mellem politikerne og lokalområdet på denne måde, eksempelvis i forbindelse med separatkløbering for boligerne på den ene side af søen.

West Lake har dog tæt kontakt til deres valgte regionsdistriktspolitikere, gennem hvilken de lobbyer, hvis der er brug for det. Regionsrådspolitikerne er ikke opstillet for et parti, men som individer. Regionsdistriktet anvender forskellige tilskudsordninger, som lokalsamfundsforeninger, der arbejder med lokale aktiviteter og hele lokalområdets velvære, løbende kan ansøge om.

Men grundlæggende er der et syn på den offentlige sektor som noget, der ikke skal vokse, og services etableres indenfor afgrænsede geografiske områder, hvor kun dem, som nyder godt af servicen, betaler.

"Det er et interessant system, det er meget lydøret over for behovene i valgområderne" - (interview, Regional District of Fraser Fort George, 2019).

"De mere landlege områder (...) de ønsker så lidt regering som muligt, 'bare lad det være, som det er (...)' Hvis vi har brug for noget, så bare smid pengene ned med en faldskærm og kom ud herfra'. Folk vil bare være i fred. 'Det er derfor, vi er herude, bare lad os være i fred'..." - (interview, Regional District of Fraser Fort George, 2019).

Opsummerende kan det siges, at det canadiske lokalsamfundseksempel ligesom det danske og det hollandske viser en situation med vigende interesse for det langstrakte borgerengagement i bestyrelser. Til trods for den store forskellighed i geografiske vilkår som fx den meget forskellige befolkningstæthed mellem de danske og hollandske eksempler og det canadiske eksempel, viser West Lake, at der også her er veje at vælge og ting at stå sammen om under disse vilkår. Til trods for, at der i landsbyeksemplet kan spores en vis skepsis over for alt for megen offentlig indblanding, er der også i dette eksempel brug for samspil internt i lokalsamfundet og gode relationer og partnerskaber med eksterne myndigheder for at få nye ting og initiativer igennem.

”Hvis man

går sammen,

er flere ting mulige”

Mange landdistrikter oplever befolkningstilbagegang, forringede trafikale forbindelser og lukning af offentlige og private institutioner, såsom lokale skoler, plejehjem og købmandsbutikker (Thuesen m.fl., 2022). Udviklingen, der i dagligdagen ofte refereres til som en følge af centralisering, der pågår bredt i samfundet, har i Danmark fundet sted i særlig grad efter kommunalreformen i 2007.

Tendensen viser sig også i andre europæiske lande, hvor mindre kommuner sammenlægges til større enheder. Det var eksempelvis også tilfældet i de hollandske landsbyeksempler. Sammenlægningerne resulterer i markant færre folkevalgte politikere i kommunerne. Samtidig mister tidligere centerbyer funktioner, og by- og landsbyroller omdefineres. I det canadiske eksempel var der eksempelvis stort set ingen services til stede fra offentlige myndigheder i lokalsamfundet. Det resulterer alt sammen i et øget behov for, at borgerne i landdistrikternes lokalsamfund engagerer sig og kommer med nyskabende ideer, der kan matche udfordringer og muligheder.

I modsætning til begreber som borgerinddragelse og samskabelse giver borgerengagement i lokalt forankrede foreninger eller borgerinitiativer en højere grad af indflydelse til de direkte berørte lokalsamfund og aktører. Borgerinddragende og samskabte processer lader ofte kommunen fastsætte reglerne for deltagelse, og dermed graden af indflydelse, mens lokalt forankret organisering eller lokalt forankrede borgerinitiativer giver direkte styring til lokalsamfundet (Arnstein, 1969, Edelenbos m.fl., 2020, 7). Dette gælder både, når udfordringerne skal defineres, og når løsninger skal findes.

Eksemplerne fra udvalgte danske, hollandske og det canadiske lokalsamfund viser sammen med spørgeskemadataene, at der sættes en bred vifte af aktiviteter i gang via borgerengagement og social innovation i lokalsamfund.

Lokalsamfundene har forskellige udgangspositioner, befolkningsbase og grader af funktionstømning/funktionsændring, men fra det niveau de er på, arbejder de med at gøre deres område levedygtigt gennem konkrete projekter, der takler deres udfordringer med et enten strategisk eller socialt endemål.

Lokalsamfundene er genstand for forskellige grader af kommunale tiltag, som til dels skal forstås i relation til de forskellige samfundstyper (deltager-samfund/nordisk velfærdssamfund; forskellige kommunestrukturer osv.), som de udspiller sig i. Vi er klar over, at eksempellandsbyerne er udtryk for steder, hvor man har knækket koden i forhold til at sætte en retning på den lokale udvikling. Vi mener dog, det er muligt at iværksætte lignende processer i alle lokalsamfund, hvor der er mennesker, der vil gå sammen om det, og hvor myndigheder vil spille med. Den rolle, som lokalsamfundet selv, kommunen eller andre aktører kan spille i at skabe en sådan udvikling, skal afpasses den enkelte situation, men spørgsmål, man kan stille, er:

- Kan vi lære noget af hollændernes større fokus på enkeltstående borgerinitiativer i den lokale udvikling? Og hvornår og i hvilken grad er det legitimt for en kommune at støtte enkeltstående borgerinitiativer, som ikke har et bredere sigte eller vil kunne gennemføres i andre lokalsamfund også?
- Kan vi lære noget af den canadiske landsbys håndtering af udfordringer? Og hvilke udfordringer er det hhv. lokalbefolkningens og kommunens ansvar at rette op på?
- Skal vi også herhjemme lade det være lokalsamfundsinitiativer, der står for sociale opgaver? Og hvem er ansvarlig i de lokalsamfund, som ikke påtager sig opgaven?
- Kan der gøres øget brug af strategiske partnerskaber?
- Hvordan kan processer med udarbejdelse af lokale udviklingsplaner iværksættes på en måde, så de frisætter energi og bliver en vigtig kilde til social innovation? Hvordan kan de bidrage til mulighedsdrevne sociale innovationsprocesser, der kan matche samfundsudviklingens strukturforandringer?

Litteratur

Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation.

Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216-224.

Bosworth, G., Rizzo, F., Marquardt, D., Strijker, D., Haartsen, T., og Thuesen, A. A. (2016). Identifying social innovations in European local rural Development initiatives. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 29(4), 442-461.

Chen, H.-C., Knierim, A. og Bock, B. B. (2022). The emergence of social innovation in rural revitalisation practices: A comparative case study from Taiwan, *Journal of Rural Studies* (endnu uden nummer).

Dargan, L. og Shucksmith, M. (2008). LEADER and innovation. *Sociologia Ruralis*, 48(3), 274-291.

de Haan, E., Haartsen, T, Meier, S. og Strijker, D. (2019). Understanding the success of rural citizens' initiatives: Perspectives of founders, *Journal of Rural Studies*, 70, 207-214,

Edelenbos, J., Molenveld, A. og van Meerkerk, I. (2020). *Civic Engagement, Community-Based Initiatives and Governance Capacity - An International Perspective*. Routledge.

Fung, A. og Wright, E.O. (2001). Deepening democracy: innovations in empowered participatory governance, *Politics & Society*, 29, 5-41.

Igalla, M., Edelenbos, J. og van Meerkerk, I. (2019). Citizens in Action, What Do They Accomplish? A Systematic Literature Review of Citizen Initiatives, Their Main Characteristics, Outcomes, and Factors. *Voluntas*, 30, 1176-1194.

Jungsberg, L., Copus, A., Herslund, L. B., Nilsson, K., Perjo, L., Randall, L., og Berlina, A. (2020). Key actors in community-driven social innovation in rural areas in the Nordic countries. *Journal of Rural Studies*, 79, 276-285.

Lindfors, H. (1997). Lokal mobilisering och förändring: svårigheter och möjligheter. I: Westlund, H. (red.) *Lokal utveckling för regional omvandling*. Östersund: Institutet för regionalforskning (SIR), 1997.

Peck, J. and Tickell, A. (2002). Neoliberalizing space. *Antipode*, 34(3), 380-404.

Thuesen, A. A., Pedersen, S., Bjørklid Levinsen, L., Feddersen, M., & Levinsen, K. (2022). Lokale med på råd og borgere i forening - Kortlægning af lokalsamfundsforeningers udbredelse, karakteristika, aktiviteter og samarbejde. CLF Report series No. 80. https://findresearcher.sdu.dk:8443/ws/portalfiles/portal/196650359/Lokale_med_p_r_d_og_borgere_i_forening_220106_final2.pdf

Syddansk Universitet
Degnevej 14,
DK-6705 Esbjerg Ø

Telefon: +45 6550 1000
sdu@sdu.dk
www.sdu.dk

ISBN 978-87-94233-96-5